

SYDFRANSKA

magasinet

Perpignan Paris Monaco Sanremo
Tidningen på svenska om livet i Frankrike

**Staffan
Heimerson**
– tipsar om
krogar

Saint Rémy

Den provencalska pärlan

Åka tåg i Frankrike

Château de Malmaison

Ett personligt litet slott

Heliga Birgitta

Tillbaka i Camargue

Sommar

Jordgubbar,
blommor och
trädgårdsliv

**Annika Baudry–
Bokbindarkonstens mästare**

NR 24/2008

www.sydfranska.com

VIMMEL • HÄLSA • KORSORD • SUDOKU • GOLF • BRIDGE • NYHETER • KRÖNIKA

Annika Mattsson Baudry

binder
nobelpristagares
böcker

Kalvskinn, getskinn, mocka, klot och kapital. Det är böcker det handlar om, eller bokbinderi närmare bestämt. Annika Mattsson Baudry – en svensk, framgångsrik bokbindare, verksam i Paris, låter oss upptäcka en annan sida av boken.

Text och foto: Britta Röstlund

Jag trodde mig veta det mesta om böcker, men efter att ha besökt Annika i hennes ateljé, ateljé b, förstår jag att jag egentligen inte haft en aning om vad en bok egentligen är. Och då jag kommer hem ser jag på mina böcker i bokhyllan med helt andra ögon.

I ett litet, men välplanerat rum i andra arrondissementet i Paris har Annika sin ateljé. Hon är bokbindare, och utför ett hantverk som funnits i stort sätt lika länge som boken, men som de flesta av oss vet ganska lite om. Vad gör en bokbindare? Hur går det till att skapa en vacker bok?

Tidskrävande arbete

Bokbinderi är ett tids- och tålmodskrävande arbete, vilket jag snabbt förstår, då Annika berättar hur det går till, då en kund kommer för att få ett bokband utfört. Annika börjar med att putsa ut (ta isär) bokblocket, ark per ark. Sedan monteras fram- och baksidan med hjälp av japanpapper. Efter det läggs för- och eftersättsblad till. Alla arken beskärs och läggs i en press under cirka 3 dagar. Sedan är det dags för häftning (sömnad). Här används snören eller band, beroende vilken bindning som valts. Ryggen limmas och formas till rätt rundning med hjälp av små hammarslag i en falsslager.

Men en bok har även en lösrygg som måste tillverkas. Den sitter lös från själva bokryggen så att boken fritt kan öppnas. Bokens nya pappärmar kläs sedan med skinn, klot eller papper. Efter det krävs det att boken får torka, innan arbetet med insidan av bokpärmen kan börja, vilket i sin tur betyder utfyllnad, klistring, torkning, putsning, tillskärning och pressning. Voilå!

Vid bokbinderi vävs nu för tiden ett gammalt hantverk samman med moderna metoder. Datoren är ett viktigt verktyg för Annika, då det gäller utformningen av boken. Ett bokband ska inte bara vara vackert, utan även spegla bokens personlighet, dess innehåll.

Men man får inte heller glömma bort att boken ska användas, generationer ska kunna bläddra i den, och kvalitén är viktig för att den ska kunna bevaras. Oftast tillverkas även en passande låda för boken, även den väl utformad och genomtänkt.

Grafisk designer vid Parson School of Design

Annika utbildade sig till grafisk designer på Parson School of Design i New York, där hon bodde under en längre tid. Det var även i New York som hon på Center for Books Arts först kom i kontakt med bokkonsten. Då Annika började arbeta som grafisk designer gjordes fortfarande mycket av arbetet för hand. Men snart tog datorn över mer och mer av den skapande processen, och Annika började sakna själva hantverket, att få arbeta med händerna. Hon flyttade till Paris, och 1996 började hon på Centre des Arts du Livre. Det var där vägen till bokbindare inleddes, och en lärare vid skolan betydde mycket för fortsättningen. Förutom att inspirera lyckades läraren även förmedla möjligheterna till utformning av ett bokband. Skinet kan målas och tryckas på, man kan göra avtryck som putsas eller lägga i skinnmosaik. Det är nästan bara fantasin som sätter gränser, och det förstår jag, då jag bläddrar i en utställningskatalog från utställningen "Regard sur la reliure contemporaine en France 1980–2007" anordnad av ARA (Les Amis de la Reliure d'Art) i Paris i år. Utställningskatalogen skulle kunna vara vilken konstskatalog som helst.

Sedan två år tillbaka har Annika egen ateljé, ateljé b, i andra arrondissementet. På en liten yta, men som ändå rymmer de tre stora essentiella sakerna som en bokbindare behöver: falsslagare, bokpress och tillskärare. Den stora bokpressen är vacker som ett konstverk, och har en lång historia. Den är från 1830, och har lagt sin tyngd på många verk. Annika är den fjärde ägaren. Bokpressen började sin karriär i ett nunnekloster, där den stannade i över 100 år. Nästa ägare var en möbelsnickare, för att till slut hamna hos Annika och ateljé b, via en annan bokbindare i Paris. Där står den nu inte bara som en vacker möbel, utan är även ett av de viktigaste verktygen i skapandet av ett bokband. Bokpressens CV fick Annika med köpet.

Skinnet får inte vara vattenavstötande

Mycket av Annikas arbetstid går åt till att finna och välja det rätta materialet, skinnet, papperet eller det som hon valt att arbeta med. Materialet är viktigt, skinnet får till exempel inte vara vattenavstötande, tvärtom, och som tur är finns bra leverantörer här. Det skulle vara svårare om hon arbetat i Sverige. De svenska bokbindarna får beställa skinn bland annat från Frankrike. Om titeln eller texten på bokbandet ska vara i guld, silver eller färg tar hon hjälp av en förgyllare. Hon lämnar även bort skinn för skärpning (förtunning). Som bokbindare är det viktigt att hitta duktigt yrkesfolk att samarbeta med och som förstår ens önsknings. En förgyllares arbete kan både förbättra och dra ner intrycket av en bok.

Bokpressen började sin karriär i ett nunnekloster, där den stannade i över 100 år.

Vad jag snabbt förstår är att bokbinderi är ett tålmodskrävande arbete som bara perfektionister bör befatta sig med. Vad gör man om det blir en bubbla på bokbandet som inte går att få bort? Säger man till kunden att den kan få arbetet lite billigare? Eller gör man om allt, vilket kan betyda att flera timmar av arbete går förlorat? Annika brukar välja det sistnämnda, hur smärtsamt det än blir. Restaurerar böcker gör hon dock inte, det är en annan historia, och kräver andra yrkeskunskaper.

Mest privatpersoner

Vilka är Annikas kunder? Det är mest privatpersoner. Det kan vara någon som vill bevara en betydelsefull bok, en bok som kanske ska stanna i familjen, eller kan det vara någon som bara vill pryda bokhyllan med en vacker bok. Några kunder hittar Annika på utställningar, men de flesta av uppdragen får hon genom "mun-till-mun-metoden". För biblioteker som letar efter vackra böcker betyder även innehållet en hel del, så det gäller som bokbindare att tänka på vilka böcker man väljer att binda in för utställningar och vernissager. ►

“Om Miniatyrböcker” av Gösta Engström (11 x 16 cm).

Klassisk bindning i lilamålat kalvskinn med avtryck av måttband.

Låda i färgat buffelskinn med silvertitel.

“Le livre de l'ombre et des lumières” av Michel Roncerel (11 x 26 cm).

Dragspelsbindning. Pergamentskinn med tryck i diverse teknik.

“Le Poète” av Jacques Audibert (14 x 17 cm).

Bindning med öppen fals, fäst med läderband.

Målat svart kalvskinn.

Men det är inte enbart böcker som Annika binder in, utan även andra saker som, ofta ovarsamt, förvaras i byrålädor och liknande. Lösa foton skulle nog gärna vilja flytta in i ett vackert fotoalbum. Dagboken skulle nog inte säga nej till att få vackra pärmar. Annika visar mig hur hon har låtit binda in en släktings gamla brev från Amerika. Hon tillverkade även en liten bok till sina barn då de var små. En personlig inbunden bok är en fantastisk gåva att ge bort!

Nobelpristagarna i litteratur – ett projekt av Nobelmuseet

Annika har fått många fina utmärkelser och uppdrag. Den senaste i raden är från Svenska Bokbindarmästarföreningen som 2005 firade sitt 350 års jubileum. Dess uppgift är att öka möjligheterna för ett mer konsthantverksmässigt bokbinderi genom att tydliggöra hantverket för en bredare publik, till exempel genom utställningar. Varje år utser Svenska Bokbindarföreningen en bokbindare att binda in en bok till ett Mästerband till Kungliga Biblioteket i Stockholm, och Annika har blivit utvald till att få binda in 2008 års Mästerband. Inte nog med det. År 2006 startade ett projekt av Nobelmuseet i Stockholm och Svenska Bokbindarmästarföreningen. Varje år binds en titel av den aktuella Nobelpristagaren i litteratur in av 20–25 svenska bokbindare, som alla får fria händer att utforma bokbandet. Sedan visas böckerna på Nobelmuseet, alla blir signerade av författaren

själv. Böckerna är till försäljning. På väggen i Annikas rum sitter en plansch på 2006 års bok, Harold Pinters "No mans land", där Annikas bokexemplar är inbunden i ett vackert mörkgrönt skinn. I år är det alltså ett av Doris Lessings verk som står på tur. Nobelvinnaren får själv välja en av de specialinbundna böckerna.

Samarbete med andra konstnärer

Det händer även att Annika samarbetar med andra konstnärer i olika konstnärsprojekt. I samband med Svenska Studenthemets 75-årsjubileum arbetade hon och konstnärinnan Gala Legillon tillsammans på en gåva till Kron-

prinsessan Victoria, som då skulle komma på besök till Paris. Historikern och författaren Herman Lindqvist lät sin bok "Revolution!" bindas in. Galas pastellmålning trycktes på klot som Annika använde till att binda in boken med. Boken levererades i en låda i rött klot med titeln tryckt i silver. År 2003 uppmärksammades Annika i Sverige, då hon i ett samarbete med SWEA (Swedish Women's Educational Association) lät ställa ut på Millesgården i projektet "Svenska konstnärinnor i världen".

Det roligaste med arbetet som bokbindare, tycker Annika, är själva koncepttänkandet och att arbeta med färger och trycktekniker. Det tråkigaste då? Då man blir tvungen att göra om ett nästan färdigt bokband. Det förstår jag mycket väl och förundras över den enorma precision och perfektionism bokbinderiarbetet kräver. Blir det ett fel då jag skriver denna artikel trycker jag bara på en tangent för att rätta till det. Det tar en sekund. För Annika kan en litet misstag kosta timmar av arbete.

Den vackra bokpressen

Till sist frågar jag Annika om hon har funderat på att lära ut detta hantverk. Kanske i framtiden, säger hon, men tillägger att den dagen hon slutar kommer i alla fall den vackra bokpressen göra sig fin i vardagsrummet med en grön planta på. Den har redan varit med om en hel del, så att bära upp en grön växt blir en fin pensionering. □

Sju korta frågor

Favoritplats: Falsterbo

Älsklingsdjur? Hund (men ej i stan)

Godaste maten? Thaiändsk

Favoritsysselsättning?

Just nu – att resa

Läser just nu: The Golden Notebook av Doris Lessing (förstås...)

Vilken fråga saknas här? Lycka!

Vad skulle du svara på den?

Mina döttrar!